

Asia: VN/18780/2023

Lausuntopyyntö valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman arviointiohjelmasta. (SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi).

Lausunnonantajan lausunto

Onko valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman valmisteluun ja vuorovaikutuksen järjestämiseen näkemyksiä?

THL katsoo, että liikenteellä ja liikkumisella on huomattavia vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin. Liikenteen terveys- ja hyvinvointivaikutukset tulisi tulla huomioituksi läpi ohjelman. Suunnitelman valmisteluun liittyvissä teematyöpajoissa ja muussa sidosryhmätyöskentelyssä on tärkeää olla mukana näiden aihealueiden asiantuntijoita. THL nostaa esiin tarpeen huomioida kuulemisissa ja lausuntokierrosten yhteydessä tasapaino eri intressiryhmien välillä, jotta varmistetaan niin taloudellisen, sosiaalisen että ekologisen kestävyuden riittävä huomioiminen. Lisäksi on tärkeää tunnistaa, että ekologinen kestävyys asettaa ihmistoiminnalle rajat, joita meidän on vaalittava planetaarisen terveyden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi.

THL haluaa lisäksi korostaa, että liikkumattomuudesta aiheutuu laaja-alaisia haittoja ja on tärkeää tunnistaa liikennejärjestelmäsuunnittelun mahdollisuudet edistää aktiivista liikkumista (ml. joukkoliikenteen käyttö). Siten THL ehdottaa harkittavaksi aktiivisen liikkumisen edistämiskeinoihin liittyvää kokonaisuutta yhdeksi teematyöpajaksi tai kokonaisuuden sisällyttämistä keskeiseksi osaksi henkilöliikenteen tulevaisuutta käsittelevää työpajaa.

Kohdistuuko voimassa olevan valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitelman visioon tai tavoitteisiin muutostarpeita? Mikäli kyllä, millaisia muutostarpeita ja miksi? (Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman arviointiohjelman sivut 10-11).

THL nostaa esiin, että liikenteen monenlaisilla päästöillä sekä ihmisten liikkumattomuudella on merkittäviä kansanterveydellisiä vaikutuksia, ja että oikeanlaisilla liikennejärjestelyillä voidaan vaikuttaa näihin liittyviin riskeihin. Tässä yhteydessä on tärkeä huomata, että tieliikenteen aiheuttamiin päästöihin kuuluu myös pääasiassa hengitettävistä hiukkasista koostuva katupöly, joka muodostuu tienpinnan, hiekoitusmateriaalien sekä renkaiden ja jarrujen kulumisesta. Näin ollen katupölyongelmat ja tästä aiheutuvat terveyshaasteet säilyvät, vaikka autoliikenne olisi

tulevaisuudessa 100 % sähköistä, mikäli emme onnistu vähentämään autoilua. Liikennejärjestelmän visiossa olisi tästä syystä hyvä tuoda esille autoilun vähenemisestä saatavia laaja-alaisia ympäristö- ja terveyshyötyjä planetaarisen terveysajattelun mukaisesti. Autoilun korvaaminen kävelyllä ja pyöräilyllä vähentää sekä päästöjä että lisää terveyshyötyjä arkiliikkumisen kautta. THL katsoo tärkeäksi, että visiossa ja tavoitteissa näkyisi paremmin niin aktiivisesta ja terveyttä edistävästä liikkumisesta kuin päästöjen ja ilmansaasteiden vähentymisestä koituvat mittavat hyödyt yhteiskunnalle.

Onko suunnitelman vaikutusarviointiin ja SOVA-lain (8.4.2005/200 Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista) mukaisen ympäristöarvioinnin valmisteluun näkemyksiä?

THL näkee, että arviointiohjelma on hyvin koottu ja siinä esitetään taloudellisten vaikutusten ohella niin sosiaalisen kuin ekologisen kestävyuden ulottuvuuksien huomioimista. Arviointiohjelmassa on myös mainittu liikenteestä ja liikennejärjestelyistä aiheutuvia suoria terveysvaikutuksia. THL tuo kuitenkin esiin huolen siitä, ettei sosiaalista ja ekologista kestävyttä (ml. pitkän aikavälin terveys ja hyvinvointi vaikutukset) huomioida samalla painoarviolla kuin taloudellista kestävyttä. Tämän epätasapainon vähentämiseksi THL ehdottaa, että myös sosiaalisille ja ekologisille vaikutuksille (ml. kaikki terveydelliset vaikutukset) laskettaisiin rahallisia määreitä. Terveysvaikutusten kohdalla tämä tarkoittaisi ainakin niin aktiivisen liikkumisen lisääntymisestä kuin melulle, tärinälle ja erilaisille päästöille altistumisen vähentymisestä saatavia säästöjä. Lisäksi muiden ympäristövaikutusten, kuten ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden kadosta, aiheutuvat terveysvaikutukset olisi hyvä nostaa esiin ja arvioida taloudellisestakin näkökulmasta, jolloin yhteiskunnalle aiheutuvat kokonaiskustannukset/hyödyt tulisivat paremmin näkyviin.

Taloudellisten vaikutusten ohella on tärkeä huomioida myös muut, ei rahassa mitattavat vaikutukset.

Siponen Taina
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL